

MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA

2019

CONSIDERACIONS I RECOMANACIONS

Consell de Treball
Econòmic i Social
de Catalunya

MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2019

aprovada pel Ple del Consell de Treball, Econòmic i Social en la sessió extraordinària del dia 2 de juliol del 2020.

COORDINADOR DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2018

Santana Garcia, Joan Antoni

COORDINADORS DELS CAPÍTOLS

Riudor Pons, Xavier
Santana Garcia, Joan Antoni

ÍNDEX D'AUTORS

Boada Jané, Cristina
Castell Castells, Pere
Ferrer Riu, Roser
Ferrer Trullols, Lluís
Herrera Aragón, Diego
Mallfrè Conesa, David
Mas Martín, Eva
Miñarro Acosta, Eva
Prior Prior, Inma
Olivella Pedrola, Marta
Villar Rico, Virginia
Vives Campdepadrós, Matias

SUPORT TÈCNIC

Graell Gabriel, Marta
Mañas Mampel, Maria Teresa
Sanosa i Llinares, Carles

RESPONSABLE DE L'EDICIÓ

Salvà Yenes, Yolanda

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència Creative Commons del tipus reconeixement d'autoria, usos no comercials i sense obra derivada. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. Podeu consultar un resum dels termes de la llicència a:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

© Generalitat de Catalunya
Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya
Diputació, 284
08009 Barcelona
Tel. 93 270 17 80

Adreça Internet: ctesc.gencat.cat
A/e: ctesc@gencat.cat

ISSN: 2013-5440

Barcelona, juny 2020

CONSIDERACIONS I RECOMANACIONS

Les dades analitzades en aquesta Memòria es refereixen principalment a l'any 2019, atès l'objectiu i les finalitats del document. Ara bé, són llegides i interpretades durant la pandèmia mundial provocada pel virus SARS-CoV-2. En conseqüència, les consideracions que se'n derivin queden condicionades per la crisi de salut mundial.

L'any 2019, el creixement econòmic a Catalunya (1,9%) s'ha desaccelerat, sent lleugerament inferior al del conjunt d'Espanya, però superior al de la zona euro.

L'any 2019 el creixement del PIB a Catalunya ha estat de l'1,9%, enfront del 2,5% de l'any anterior. Aquest registre se situa lleugerament per sota del corresponent al conjunt d'Espanya, però és superior al de la mitjana de la zona euro.

La desacceleració s'explica pel context econòmic global, que en el decurs de l'any 2019 s'ha caracteritzat per una incertesa creixent. Un dels factors que ha determinat aquesta situació ha estat el conflicte comercial entre els EUA i la Xina, que no ha entrat en vies de resolució fins a finals d'any. Aquest ha estat un vector de debilitament de l'evolució del comerç global i sobretot de l'activitat manufacturera. Catalunya, amb una indústria clarament oberta, n'ha sofert, per tant, les conseqüències. A més, també se n'ha ressentit la demanda interna, que es va debilitar progressivament a mesura que avançava l'any.

Tot i la davallada en el dinamisme global, l'evolució a la baixa dels preus de l'energia va ajudar a mantenir la inflació baixa l'any 2019. Aquest fet va contribuir a mantenir la capacitat adquisitiva i, juntament amb l'ocupació, que va tornar a augmentar l'any 2019, va ajudar a sostenir el consum fins a un cert punt. La demanda domèstica hauria caigut més si no hagués estat per aquest context. A més, també va permetre reduir la factura exterior en economies que, com la nostra, són molt dependents de les importacions de productes energètics.

La pandèmia de la COVID-19 (derivada del coronavirus SARS-CoV-2) ha incidit greument en el creixement econòmic, amb un descens interanual del PIB (corregit d'estacionalitat) del 4,2% en el primer trimestre de 2020 a Catalunya.

Aquesta situació, juntament amb l'expectativa de resolució del conflicte comercial entre els EUA i la Xina, va obrir una perspectiva de creixement més moderat, però positiu per al 2020. No obstant això, l'esclat de la pandèmia de la COVID-19 (derivada del coronavirus SARS-CoV-2) a principis d'any ha canviat absolutament aquest escenari, amb un descens interanual del PIB (corregit d'estacionalitat) del 4,2% en el primer trimestre de 2020 a Catalunya.

Tot i les mesures que inicialment s'han pres per aturar l'impacte econòmic del confinament, tot sembla indicar que la desescalada marcarà un impàs vers una nova situació on l'activitat estarà més condicionada per les mesures de contenció del virus.

Aquesta nova situació generarà un impacte més acusat en determinats sectors, alguns dels quals són clau per a l'evolució econòmica del país. Es tracta en aquest cas de bona part dels serveis d'oci i de tota la logística orientada a satisfer la demanda del turisme. La importància estratègica d'aquests tipus d'activitats rau, d'una banda, en la gran quantitat d'ocupació que generen. De l'altra, tampoc no ens ha de passar desapercebuda la importància cabdal que mostren a l'hora d'equilibrar els intercanvis amb l'exterior. Tot i que desconeixem com evolucionarà la pandèmia, sotmesa a factors exògens, tot sembla indicar que la temporada turística d'estiu d'enguany no transcorrerà en els mateixos termes que els altres anys. En una activitat tan estacional com aquesta, això podria allargar els efectes d'aquests mesos ben bé fins a la temporada que ve.

Caldrà veure també com evoluciona la producció industrial, essencial per a la nostra economia. En un context convuls com el que estem vivint, que trenca amb la normalitat viscuda fins ara, la indústria té recorregut per reeixir. Tanmateix, això dependrà, entre d'altres, de com afrontarà els canvis en les xarxes globals productives, sotmeses també a les incerteses de l'evolució de la pandèmia a cada país.

En termes més genèrics, caldrà veure també com evoluciona el consum de les llars. No se'ns ha d'escapar el fet que les restriccions estan reduint els ingressos de les famílies, cosa que determinarà una caiguda del consum. De la mateixa manera, la incertesa posposarà segurament inversions i compres de béns de consum durador. Les ajudes també haurien d'anar orientades al suport a les famílies, cosa que permetria reduir l'impacte d'aquest tipus d'efectes.

Ateses aquestes circumstàncies, el CTESC entén que el suport de l'Administració i el diàleg social seran claus amb vista a superar aquesta situació. A diferència d'altres contextos de crisi, la d'ara es mostra molt profunda, però també amb un horitzó limitat sempre i quan la represa dels nivells inicials d'activitat i de la confiança siguin ràpids. Des d'aquesta perspectiva, des del CTESC s'entén que les administracions haurien de prioritzar els esforços per donar suport a l'activitat productiva i al conjunt de la societat en aquesta etapa de transició. Aquesta hauria de ser una aposta que s'hauria de prioritzar per sobre d'altres qüestions com ara l'estabilitat pressupostària.

En aquest entorn macroeconòmic, una de les conclusions més destacades en l'àmbit de l'**economia social** és que les dades de cooperatives en alta a la Seguretat Social i de la seva població ocupada reflecteixen el procés de regularització dels usos instrumentals de les cooperatives, especialment del sector carni, que ha dut a terme la Inspecció de Treball i de Seguretat Social durant els anys 2018 i 2019. Entre aquests dos anys 7.861 persones que treballaven en cooperatives del sector industrial han deixat de cotitzar al RETA.

Malgrat això, la radiografia que fa la Memòria de les entitats que integren l'economia social permet fonamentar una sèrie de consideracions, que impliquen reiterar les efectuades els anys anteriors o bé apuntar-ne de noves, atesa la situació actual.

El CTESC recomana que en el procés d'elaboració i aprovació de la Llei catalana de l'economia social i solidària es tinguin en compte les recomanacions de l'informe sobre el treball autònom col·lectiu, aprovat l'any 2019.

Entre les primeres cal mencionar la necessitat de continuar el procés d'elaboració i aprovació de la Llei catalana de l'economia social i solidària. El CTESC recomana que en l'elaboració de la llei es tinguin en compte les recomanacions de l'informe sobre el treball autònom col·lectiu, aprovat l'any 2019. Així mateix, cal insistir en la necessitat de disposar d'informació estadística del conjunt d'entitats que integren l'economia social.

La crisi sanitària ha evidenciat una sèrie de mancances del nostre sistema econòmic i social, però alhora n'ha evidenciat fortaleeses i oportunitats. El CTESC considera que és necessari un consens dels poders públics, agents econòmics i socials i de la societat en general per aprofitar la crisi per repensar el sistema, millorar-lo i canviar els aspectes que siguin necessaris.

Tot i la manca de dades disponibles, any rere any la Memòria del CTESC evidencia com gran part de les entitats que integren l'economia social es dediquen als serveis a la comunitat, branca d'activitat que inclou l'educació i les activitats sanitàries, socials, culturals i altres serveis. En termes d'ocupació, ocupa el 50,0% de les persones que treballen en cooperatives i cotitzen a l'RGSS, mentre que ho fan el 17,5% de les que cotitzen al RETA. Així mateix, és el sector que concentra el percentatge més gran de noves cooperatives creades: el 29,6% el 2019.

L'augment de la despesa pública el 2019 es recolza en l'increment del consum públic i les transferències socials monetàries, mentre que es redueix la despesa en capital del conjunt d'administracions públiques a Catalunya.

La despesa en transferències socials monetàries (subsídies, prestacions, i pensions socials),¹ amb un valor estimat de 29.844 milions d'€, augmenta (el 6,0% en termes nominals) per sobre del creixement de l'activitat econòmica, com a conseqüència de l'augment de les prestacions de l'Administració de la Seguretat Social a Catalunya (amb un increment del 5,4%), l'augment de la despesa en prestacions d'atur de l'Estat a Catalunya (amb un increment del 10,3%), i l'augment de l'11,5% de la despesa en les prestacions gestionades per la Generalitat. Mentre que durant els anys de crisi la despesa en transferències socials monetàries havia augmentat el seu pes sobre el PIB fins al 13,9%, a partir del 2014 el comença a reduir i l'any 2019 significa el 12,6%. Aquest comportament s'explica fonamentalment per la davallada de les prestacions d'atur, però també han perdut pes sobre el PIB les pensions i prestacions de la Seguretat Social i les de la Generalitat, si bé els dos darrers anys s'estabilitza el pes d'aquests dos components.²

Al mateix temps, l'indicador de despesa de capital de les AP a Catalunya, amb un valor estimat de 3.798,6 milions d'€, experimenta una reducció del 3,7% en termes reals, reduint lleugerament el seu pes sobre el PIB fins a l'1,5% del PIB.

Pel que fa als comptes de la Generalitat de Catalunya, per segon any consecutiu s'han prorrogat els pressupostos aprovats per a l'any 2017, dificultant l'adaptació del disseny de les prioritats pressupostàries a les circumstàncies econòmiques i social del país. L'any 2018 perquè les finances de la Generalitat van estar sota la intervenció directa del Govern Central,³ com a conseqüència de l'aplicació de l'article 155 de la Constitució. El 2019 la prorroga pressupostària ha estat conseqüència de la manca del suport parlamentari necessari al Govern per aprovar-los. Així, els comptes públics del 2019 es regeixen pels criteris d'aplicació de la pròrroga recollits en el Decret 273/2018, de 20 de desembre.⁴

L'execució dels pressupostos ha estat condicionada, a la vegada, pel Pla econòmic i financer 2018-2019, que exigia per al 2019 que es tanquessin amb una necessitat de finançament en termes SEC de com a màxim 237,6 milions d'€, la qual cosa significava fer un esforç de consolidació fiscal, en relació amb l'execució dels pressupostos del 2018, de 767,4 milions d'€ per acomplir l'objectiu de dèficit del 0,1% del PIB fixat pel Govern central. El Pla econòmic i financer 2018-2019 preveia assolir aquest ajust fonamentalment a partir de l'augment dels ingressos derivats d'un escenari de creixement econòmic. Mentre que les mesures previstes permetien ajustar les necessitats de finançament en 298,5 milions, 63,4 milions d'€ a través de mesures tributàries per augmentar els ingressos, i 235,1 milions d'€ amb mesures de contenció de la despesa.

D'acord amb les dades provisionals del Ministeri d'Hisenda, el dèficit en termes SEC de la Generalitat de Catalunya l'any 2019 ha estat de 1.329 milions d'€, el 0,56% del PIB, desviant-se de les previsions del PEF 2018-2019 i incomplint l'objectiu aprovat en el marc del PEF 2018-2019, gairebé 1.100 milions d'€ més del previst.

¹ L'indicador de transferències socials monetàries computa les despeses en transferències socials monetàries de l'Administració de la Seguretat Social a Catalunya, de l'Estat a Catalunya (a través de les prestacions d'atur) i de la Generalitat de Catalunya. Caldria afegir a aquest indicador les transferències socials monetàries de l'Administració local a Catalunya, si bé no es disposa de dades per als anys 2018 i 2019. De totes maneres, l'import d'aquestes transferències de l'Administració local és relativament reduït.

² No es disposa de dades de la despesa en transferències socials monetàries de les entitats locals per al 2018 i 2019, si bé les dades fins al 2016 indiquen que signifiquen una part molt reduïda del total de transferències socials monetàries i tenen un pes molt reduït respecte del PIB.

³ Vegeu la Orden PRA/1034/2017, de 27 de octubre, por la que se publica el Acuerdo del Consejo de Ministros de 21 de octubre de 2017, por el que, en aplicación de lo dispuesto en el artículo 155 de la Constitución, se tiene por no atendido el requerimiento planteado al M. H. Sr. Presidente de la Generalitat de Cataluña, para que la Generalitat de Cataluña proceda al cumplimiento de sus obligaciones constitucionales y a la cesación de sus actuaciones gravemente contrarias al interés general, y se proponen al Senado para su aprobación las medidas necesarias para garantizar el cumplimiento de las obligaciones constitucionales y para la protección del mencionado interés general.

⁴ Decret 273/2018, de 20 de desembre, pel qual s'estableixen els criteris d'aplicació de la pròrroga dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2017, mentre no entrin en vigor els del 2019. DOGC núm. 7776, de 28.12.2018.

El Govern de la Generalitat atribueix la major part d'aquest desviament (924 milions d'€) a l'impagament del deute pendent de l'IVA per part de l'Estat, com a conseqüència del canvi previst en el termini de presentació de les autoliquidacions.

Aquest nivell de dèficit és el resultat d'uns ingressos no financers de 26.116,8 milions d'€ i d'unes despeses no financeres de 27.071,3 milions d'€, en l'àmbit de consolidació de l'SPA de la Generalitat amb l'ICS, i uns ajustos per passar dels termes de comptabilitat pressupostària -en què estan expressats els ingressos i les despeses- a termes de comptabilitat nacional (els ajustos SEC) negatius de -374,5 milions d'€.

S'accelera el creixement dels ingressos no financers meritats de la Generalitat, però encara s'accelera més el creixement de la despesa meritada.

Els ingressos meritats en termes de comptabilitat nacional de la Generalitat, amb un increment del 5,1%, aporten 1.260,6 milions d'€ més que el 2018, com a conseqüència, fonamentalment, de la millora de l'activitat econòmica, i que es posa de manifest en l'increment del 4,5% dels ingressos vinculats al model de finançament, 1.039,3 milions d'€ més que el 2018. Aquest augment respon a l'increment de les bestretes que fa l'Estat pels impostos cedits parcialment de la cistella -que creixen en conjunt per sobre de la recaptació efectiva- i l'augment de l'agregat dels impostos estatals cedits totalment a la Generalitat, mentre que es redueixen els recursos derivats de les transferències associades al model de finançament.

Cal tenir en compte que el model de finançament, aprovat l'any 2009, preveu una revisió quinquennal dels elements que en configuren l'estructura, com per exemple les variables i ponderacions que defineixen les necessitats o el càlcul de la capacitat fiscal i que, per tant, està pendent de revisió des de l'any 2014.

L'agregat de la resta d'ingressos de la Generalitat també evoluciona positivament, amb una aportació de 221,2 milions d'€ més que el 2018, si bé respon a un comportament diferenciat dels seus components. Per una part, s'incrementen els ingressos de les transferències corrents i de capital, principalment de l'Estat i en menor mesura de la UE (231,1 milions d'€ més que el 2018), i dels ingressos cobrats sobre serveis prestats a través de taxes i altres ingressos (57,2 milions d'€ més que el 2018). Per una altra, es redueixen els ingressos associats als impostos propis (32,0 milions d'€ menys que el 2018); i als recursos provinents d'ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals (35,2 milions d'€ menys que el 2018).

Paral·lelament, la despesa meritada en termes de comptabilitat nacional de la Generalitat s'ha incrementat el 6,4%, en 1.671,9 milions d'€, com a conseqüència, entre d'altres, de l'augment de la despesa de personal (associada, principalment, a l'actualització del 2,5% de les retribucions del personal del sector públic, que recupera una part del poder adquisitiu perdut els darrers anys, a la devolució pendent del primer tram de la paga extraordinària suprimida el 2013, i l'augment en la contractació de places docents); a l'augment de la compra de béns i serveis, amb un augment de la tarifa dels concerts sanitaris, la despesa de subministraments de l'ICS i dels concerts socials; i l'augment de la despesa en transferències corrents associades a l'increment en la despesa en farmàcia (receptes mèdiques), en els concerts educatius, en la renda garantida de ciutadania, en les transferències a les universitats, i la despesa en ajuts menjador i de transport de les escoles. Increments que es veuen reflectits en l'evolució dels capítols 1, 2, 4, 6 i 7 del pressupost. Mentre que es redueix la despesa meritada en interessos.

Una Administració digitalitzada, amb eficàcia i qualitat al servei de la societat.

El CTESC aposta perquè els serveis públics s'estableixin segons criteris d'eficàcia i qualitat. Per aquest motiu cal un finançament escaient. Per això, és bàsic disposar d'un mapa de competències de les diferents administracions per tal de reclamar el finançament necessari i per garantir una adequada gestió.

Així mateix, cal una gestió de qualitat del seu principal recurs, les persones treballadores, que obliga a repensar també el seu model de selecció de personal. Convé, a més, una forta opció per la digitalització en les administracions públiques per tal d'adaptar-les a la realitat actual i apropar-les a la ciutadania.

El deute de la Generalitat augmenta, si bé redueix el seu pes fins al 33,4% del PIB.

L'endeutament de la Generalitat en termes SEC s'ha incrementat el 2019 de 327 milions d'€, el 0,4% respecte del 2018, fins als 79.060 milions d'€. Aquest increment és clarament inferior al dels anys precedents i permet accelerar modestament la reducció del pes del deute sobre el PIB fins al 33,4%. Tot i així, no es compleix amb els límits d'endeutament fixats en el marc dels objectius d'estabilitat pressupostària.

Els pressupostos per al 2020 s'aproven amb unes previsions macroeconòmiques que no preveuen l'impacte de la crisi de la COVID-19.

Amb aquest escenari del tancament dels comptes del 2019 el 24 d'abril del 2020 el Parlament de Catalunya ha aprovat els pressupostos de la Generalitat per al 2020, uns pressupostos que com es reconeixia en la pròpia seu parlamentària caldrà modificar perquè no preveuen l'impacte de la crisi de la COVID-19, i que s'han elaborat amb una previsió de creixement del PIB a Catalunya del 3,9% en termes nominals (l'1,9% en termes reals) i una previsió de creixement de l'ocupació de l'1,1% (en termes de llocs de treball a temps complet).

Malgrat totes les incerteses pel que fa a la intensitat de l'impacte de la crisi de la COVID-19, les previsions de creixement econòmic que acompanyen els pressupostos no es compliran. Per exemple, el Banc d'Espanya, el mes de maig, situa un retrocés entre el 5% i el 8% de l'activitat econòmica a Catalunya per al 2020 i les xifres d'ocupació poden patir caigudes encara més intenses tenint en compte que, tal com es posava de manifest en el darrer informe sobre el model productiu i la productivitat a Catalunya elaborat pel CTESC, l'economia catalana opera amb una evolució relativament modesta dels seus nivells de productivitat –com, a més, semblen corroborar les darreres dades d'evolució de la productivitat aparent del treball, amb un retrocés el 2019-, amb un ús relativament extensiu dels factors productius i una dependència relativament elevada de branques intensives en mà d'obra. La crisi generada per la pandèmia ha afectat amb intensitat aquests tipus de branques, com són l'hostaleria, l'oci, la restauració o la construcció. Però també amb efectes rellevants en activitats industrials com les de l'automòbil, on notícies com el tancament de la fàbrica de Nissan posen en evidència la necessitat d'avançar encara més en una estratègia per a la reindustrialització de Catalunya a través d'una renovació del Pacte Nacional per a la Indústria que en reforci el seu pressupost o s'enfoqui a programes de canvi del model productiu, apostant per la digitalització de l'economia, la producció verda i l'economia circular.

El Govern central preveu, per al conjunt d'Espanya, una reducció del 9,2% del PIB i un retrocés de l'ocupació del 19% per al 2020, que es tradueix en un fort impacte sobre el conjunt dels comptes públics de les diferents administracions. Es preveu un retrocés dels ingressos públics del 5,1% i un increment de la despesa pública del 10%, que provocaran que el dèficit públic es multipliqui per 3,3, fins a representar el 10,3% del PIB, amb un repunt del deute públic fins a situar-se en el 102% del PIB. Totes aquestes circumstàncies tindran impacte en els ingressos i despeses dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya.

Els fons associats al Pla de reconstrucció de la Comissió Europea de 750.000 milions d'€ pot significar una aportació de 140.000 milions d'€ per a l'economia espanyola.

L'impacte que aquesta evolució tingui, finalment, sobre el dèficit de la Generalitat i el seu endeutament dependrà de com s'acabin articulant els fons que des de la Comissió Europea, per una part, i des del Govern central per una altra, s'estan dissenyant per fer front als efectes econòmics i socials de la pandèmia i que es puguin vincular a aquestes necessitats de finançament.

El CTESC considera que el Govern, amb la participació dels agents socials, hauria d'elaborar un pla d'inversions d'àmbit català que pugui aprofitar aquests recursos europeus i orientar-los cap a la transformació del model productiu.

El CTESC considera que el Govern, amb la participació dels agents socials, hauria d'elaborar un pla d'inversions d'àmbit català que pugui aprofitar aquests recursos europeus i orientar-los cap a la transformació del model productiu. Tot el finançament que arriba de la UE s'ha d'aplicar seguint criteris que s'estableixin en el marc del diàleg social a Catalunya. De la mateixa manera, cal garantir l'aplicació de criteris de transparència i d'eficiència, en un marc en què participin els diferents actors agents socials més representatius. El pla hauria d'identificar i prioritzar aquelles inversions públiques que tinguin efecte tractor sobre inversions privades en l'eficiència energètica, l'R+D+I, formació o qualificació de la mà d'obra, i un efecte impulsor en els aspectes destacats dels següents àmbits.

El CTESC considera que per facilitar les inversions convé reforçar la capacitat de l'Institut Català de Finances perquè faci de banca pública en el finançament a les pimes, estratègies industrials sectors, i propietat immobiliària amb finalitats socials.

En l'àmbit de l'habitatge:

- Pla que afavoreixi disposar d'un parc d'habitatge assequible, especialment per a col·lectius vulnerables com joves, famílies monoparentals i gent gran.
- En la política urbanística per a la transformació de les ciutats per guanyar eficiència energètica i disminuir les emissions contaminants.
- Que impulsin polítiques de rehabilitació i transformació energètica d'edificis perquè esdevinguin neutres en emissions, millorin l'eficiència i previnguin la pobresa energètica.

En l'àmbit de l'atenció i el desenvolupament de les persones:

- Que augmentin les places a residències i centres de dia públics i concertats.
- A fi de millorar la qualitat en la política d'atenció a la dependència, el CTESC considera escament valorar la creació d'un organisme que articuli de forma integrada la política de dependència de la Generalitat de Catalunya com fa el Servei Català de la Salut.

En l'àmbit de l'educació:

- Que incideixin en un pla d'actualització, construcció i adequació dels equipaments educatius.

En l'àmbit de la transformació a una economia verda:

- Que ajudin a desplegar el parc de generació renovable, les xarxes elèctriques intel·ligents, i infraestructures d'emmagatzematge i regulació per a les renovables per a tot el territori català, i promoure l'eficiència energètica. Tot d'acord amb la planificació estatal del Pla nacional integrat d'energia i clima, 2021-2030, i la Llei de canvi climàtic de Catalunya.
- Que ajudin a planificar la interconnexió d'infraestructures que responguin a la nova realitat energètica, climàtica, en línia amb els principis de l'economia circular.

- Que ajudin a garantir el subministrament d'energia renovable i de generació distribuïda al territori, per augmentar la sobirania energètica, reduir pèrdues al transport d'energia i facilitar la mobilitat sostenible.
- Que ajudin a implementar mesures d'eficiència energètica i hídrica al sector agroalimentari. Reduir progressivament l'ús de plaguicides, adobs químics i antibiòtics.
- Permetin implementar mesures per gestionar la superfície forestal de Catalunya defensant-la d'incendis. Promoure activament un pla d'aprofitament de la biomassa forestal i agrícola per a usos industrials, per a la construcció i aprofitament energètic.

En l'àmbit de la mobilitat:

- Accelerin la transició cap a una mobilitat sostenible i intel·ligent (electrificació de l'automoció i la diversificació amb altres energies sostenibles; impuls del transport multimodal de mercaderies; prioritització del ferrocarril davant del transport aeri per a distàncies mitjanes; i substituir els combustibles d'aviació per biocombustibles).

En l'àmbit de l'equilibri territorial:

- Que promoguin les infraestructures físiques i tecnològiques, amb accés a internet a tot el territori. Accés a tots els serveis públics, especialment els que tenen a veure amb la cura i l'atenció de les persones, i l'educació pública de 0 a 3 anys. Incorporant la perspectiva de gènere en l'elaboració de plans de desenvolupament rural.

En l'àmbit de l'R+D+I:

- Que promoguin la cooperació universitat-teixit productiu en el marc d'iniciatives territorials i sectorialitzades amb finançament públic.

El Govern central ha aprovat un fons no reemborsable de 16.000 milions per a les comunitats autònomes per afrontar els efectes econòmics de la crisi de la COVID-19.

Per una altra part, el Govern central ha aprovat posar a disposició de les CCAA un fons no reemborsable de 16.000 milions d'€, desvinculat, per tant, del sistema de finançament autonòmic i dels mecanismes extraordinaris de liquiditat. Es preveu un primer tram de 10.000 milions d'€ destinats a cobrir les despeses extraordinàries en salut vinculades a la pandèmia, un segon tram de 1.000 milions d'€ destinats a paliar els seus efectes sobre la despesa social, i 5.000 milions d'€ per compensar la caiguda dels ingressos tributaris propis provocada per l'aturada de l'activitat econòmica.

Un pacte per garantir la qualitat, eficàcia i eficiència de l'Administració pública.

El CTESC considera que seria oportú un pacte per garantir la qualitat, l'eficàcia i l'eficiència de l'Administració pública, i fer-la excel·lent, i que passa per:

- Fixar dotacions òptimes de prestació de serveis
- Fixar nivells mínims de dotacions sobre els quals no serà possible aplicar taxes de reposició
- Establir una planificació per aconseguir aquestes ràtios.

- Fixar procediments de selecció més àgils, mantenint el rigor i el respecte a l'art. 103 de la CE (principis d'eficàcia, jerarquia, descentralització, desconcentració i coordinació...)
- Procedir a un procés de modernització i reorganització dels serveis públics, així com iniciar un procés de renovació generacional, que garanteixin uns serveis públics que puguin complir els seus objectius de manera eficaç i eficient.
- Definir els criteris per al teletreball en les AAPP.
- Definir la carta de serveis i els estàndards de qualitat per als serveis públics, siguin de gestió directa o indirecta, amb mecanismes públics i transparents de seguiment i avaluació.

El CTESC considera que el repartiment dels fons per compensar la despesa extraordinària en salut i en l'àmbit social hauria d'haver-se basat estrictament en variables relacionades amb l'impacte de la pandèmia i que per tant no té perquè coincidir amb el criteri de repartiment del model de finançament autonòmic.

A la vegada, el CTESC també considera que el Govern central ha d'abordar la reforma del model de finançament autonòmic, de la qual ha de sortir un nou model de finançament per a Catalunya que reforci la seva autonomia financera, que compleixi el principi d'ordinalitat, així com donar resposta a l'article 204 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, que fa referència a la constitució d'un consorci amb participació paritària de l'Agència Tributària Estatal i l'Agència Tributària de Catalunya.

El mercat de treball està patint de manera extraordinàriament severa els efectes de la crisi provocada per la COVID-19.

En aquest escenari, en el **mercat de treball**, l'any 2019, la població en edat de treballar i la població activa han augmentat respecte a l'any 2018. Tot i així, el pes de la població en edat de treballar sobre el total de població ha variat poc, mentre que la taxa d'activitat s'ha incrementat lleugerament. La població activa ha crescut especialment entre la població de nacionalitat estrangera i la de 16 a 24 anys, en sintonia amb el creixement de la població en edat de treballar d'aquests col·lectius.

El creixement de la població ocupada, tot i alentir-se, consolida sis anys de creixement consecutius. Destaca el creixement de l'ocupació entre la població de nacionalitat estrangera i entre la població jove de 16 a 24 anys, dos dels col·lectius més afectats per la crisi.

L'any 2019, el creixement de la població ocupada es produeix exclusivament al sector serveis, en un context de desacceleració lenta.

Segons l'Enquesta de població activa, el creixement de la població ocupada es produeix exclusivament al sector serveis, consolidant la terciarització produïda arran de la crisi econòmica. En canvi, les dades d'afiliació deixen entreveure un creixement de la població afiliada l'any 2019 concentrada al sector serveis i la construcció. Així mateix, destaca un creixement força uniforme de l'afiliació durant la fase expansiva, que contrasta amb el període recessiu, on la pèrdua d'afiliació es va concentrar en unes poques branques d'activitat.

La taxa d'ocupació de la província de Tarragona segueix allunyant-se de la mitjana del país, mentre que el creixement de la població ocupada a Lleida (+6,2%) propicia que la seva taxa d'ocupació torni a situar-se per sobre de la mitjana.

El creixement de la població ocupada a Catalunya se situa l'any 2019 a la banda alta del conjunt de països europeus.

Per la seva banda, el creixement de la població ocupada a Espanya durant la recuperació es produeix principalment als arxipèlags i l'Arc Mediterrani. L'any 2019 els increments més importants es produeixen al sud d'Espanya, mentre que els dels arxipèlags estan per sota de la mitjana. Catalunya és, juntament amb Navarra, l'única comunitat autònoma on els serveis expliquen tot el creixement de la població ocupada, amb contribucions negatives de la resta de sectors. A escala europea, el creixement de la població ocupada a Catalunya se situa a la banda alta del conjunt de països europeus.

La taxa de treball a temps parcial creix l'any 2019, però el percentatge de població que hi treballa de forma involuntària disminueix. Tot i així, el nombre de persones que treballen a temps parcial de forma involuntària és gairebé el doble que l'any 2008. Així mateix, la taxa de treball a temps parcial es manté elevada per a la població jove, la de nacionalitat estrangera i les dones, sense grans canvis l'any 2019.

Fins a l'any 2019, la població assalariada acumulava sis anys consecutius de creixement, per quatre anys de retrocés de la població ocupada com a autònoma.

L'any 2019, el creixement de les persones assalariades es produeix tant al sector públic (+3,7%) com al privat (+2,7%), mentre que el descens dels autònoms es dona exclusivament entre les persones empresàries amb persones assalariades (-6,5%). Aquest últim col·lectiu és el que més ha retrocedit des de l'any 2008.

La taxa de temporalitat retrocedeix lleugerament l'any 2019, fruit d'un increment de la població assalariada amb contracte indefinit per sobre del creixement de la població assalariada amb contracte temporal. Així, la taxa de temporalitat es manté per sobre de la que existia l'any 2008. Aquesta ha augmentat molt a l'agricultura, que divergeix de la mitjana, tot i tenir una taxa de temporalitat més elevada que els altres sectors. Si en lloc de la temporalitat s'estudia la taxa de rotació, aquesta ha augmentat molt els últims anys, coincidint amb la recuperació econòmica, tot i que l'any 2019 decreix lleugerament. La rotació laboral i la concentració de contractes de curta o molt curta durada és especialment significativa en el cas de les persones joves. Així, l'any 2019 el col·lectiu jove té un pes en la contractació laboral molt superior al seu pes en l'ocupació assalariada (42,3% i 17'1% respectivament).

El descens de la temporalitat és lleugerament menys intens a Catalunya que al conjunt d'Espanya, tot i que Catalunya es manté com la segona comunitat amb una taxa de temporalitat més baixa, per darrere de la Comunitat de Madrid. A escala europea, el descens de la temporalitat a Catalunya és menys intens que a la mitjana de la UE-28.

El descens de la població en situació d'atur es desaccelera l'any 2019. Així, el descens de la taxa d'atur, tot i ser força homogeni, és més intens entre alguns dels col·lectius amb taxes d'atur més elevades (joves i població de nacionalitat estrangera). Aquest descens de la població aturada és quelcom menys intens a Catalunya que al conjunt d'Espanya, el que fa que la taxa d'atur catalana es mantingui per sota de l'espanyola. Així mateix, destaca el fet que, per primer cop des de l'any 2013, en algunes comunitats autònomes creix el nombre de persones en situació d'atur. A Europa es manté la convergència en taxes d'atur, tot i que a un ritme lent que fa que la taxa d'atur catalana segueixi estant entre les més altes del continent.

L'any 2019, creix la població en situació d'atur de curta durada per primer cop des de l'any 2012.

La població aturada de llarga durada ha disminuït, mentre que la de curta durada ha augmentat, reduint notablement la incidència de l'atur de llarga durada que, tot i així, continua sent superior als nivells anteriors a la crisi financera. En qualsevol cas, però, poc menys de 173.000 persones fa més d'un any que estan a l'atur i les persones que fa 2 anys o més que busquen feina s'acosta al 25,0% de la població en situació d'atur.

En aquest context, el pes de les llars amb tots els membres actius a l'atur, o que tenen algun membre actiu a l'atur s'ha reduït l'any 2019 i ha augmentat el percentatge de llars amb tots els membres actius ocupats. Tot i això, la distribució de les llars segons la relació amb l'activitat dels seus membres encara difereix bastant de l'existent abans de la crisi i la tendència dels últims dos anys indica un alentiment en la millora.

A escala territorial, la taxa d'atur segueix sent més elevada a les comarques de la província de Tarragona i Barcelona, tot i un cert procés de convergència, tant l'any 2019, com durant el període 2013-2019.

La COVID-19 ha obligat els governs a adoptar mesures de confinament per preservar la salut pública. L'aturada de l'activitat que això ha suposat s'ha traduït en descensos mai vistos de l'afiliació.

Cal tenir present que el mercat de treball, tot i haver recuperat ocupació, no havia assolit els nivells anteriors a la crisi del 2008, i que la crisi de la COVID-19 posa de nou de manifest la necessitat d'un model d'ocupació de més qualitat i la reducció de la temporalitat i la parcialitat involuntària.

La situació i l'evolució del mercat de treball l'any 2019 ha canviat, però, dràsticament l'any 2020, amb la irrupció de la pandèmia per COVID-19. Si s'analitza l'afiliació de l'últim dia del mes de març de 2020 a Catalunya i es compara amb la de febrer del mateix any, s'observa la pèrdua de més de 130.000 afiliats, quelcom mai vist a les sèries d'afiliació, on el març acostuma a ser un mes on l'afiliació creix. La intensitat del descens és tan gran que l'afiliació cau un 3,1% en termes interanuals, una magnitud pròxima a la del mes de març de 2010 (-3,2%), però lluny encara de la de 2009 (-6,8%).

Si s'estudien les altes i baixes a Catalunya, s'observa que la desviació que presenta el març de 2020 respecte a altres mesos de març, tant en variació intermensual (de febrer a març) com interanual (de març a març) sembla estar explicada, principalment, pel comportament de les baixes. Així, el mes de març de 2020 hi ha vora 33.000 altes menys que al febrer, per gairebé 138.000 baixes més, quan al març les altes acostumen a créixer i les baixes creixen per sota d'aquestes (amb un saldo positiu per l'afiliació). Si es compara el mes de març d'un any a l'altre, el descens en nombre d'altes l'any 2020 és similar al de 2009 (al voltant de 56.000 altes menys en ambdós casos). En canvi, però, el nombre de baixes és molt més elevat (110.000 baixes més l'any 2020 per 23.000 menys l'any 2009).

Lligat al descens d'altes, s'observa també un retrocés en la contractació (23,3% de contractes menys que el febrer i 28,4% menys que el març de 2019), més intensa entre els contractes temporals (-24,2% de febrer a març i -29,6% de març a març) que entre els indefinits (-19,0% i -21,4%, respectivament). Caldrà esperar per conèixer l'abast del descens en la contractació.

Ni les dades d'afiliació ni les d'atur registrat inclouen les persones afectades per ERTO, gairebé 550.000 el 31 de març. D'aquestes, la majoria, en un ERTO per força major, i molt probablement per força major en el context de la COVID-19, per als quals s'ha aprovat una regulació específica. Així mateix, destaca

que el creixement dels expedients es produeix abans del 28 de març i des de llavors ha estat més moderat, fins a assolir els 678.000 afectats a dia 19 d'abril (un 20,5% de la població afiliada a 31 de març). En qualsevol cas, però, es tracta de màxims històrics.

Quan s'acabi el període d'excepcionalitat, les persones treballadores afectades per un ERTO es podran reincorporar als seus llocs de treball, en tant en quant l'empresa continuï la seva activitat.

En aquest escenari, les **polítiques d'ocupació** continuen sent essencials i ara més que mai tenen una rellevància estratègica. A part de les mesures extraordinàries en matèria d'ocupació per contenir els efectes de l'alarma sanitària i incidir en els ERTO, també són necessàries les polítiques actives d'ocupació destinades a mantenir l'ocupació, millorar l'ocupabilitat i les competències i qualificacions de les persones treballadores.

Les mesures aprovades en matèria d'ocupació per tractar de contenir els efectes de l'alarma sanitària derivada de la COVID-19, tot i la seva durada lligada a la superació de l'emergència sanitària, tindran un impacte innegable.

Les mesures aprovades en matèria d'ocupació per tractar de contenir els efectes de l'alarma sanitària derivada de la COVID-19, tot i la seva durada lligada a la superació de l'emergència sanitària, tindran un impacte innegable. Aquestes mesures conjunturals s'han anat ampliant i corregint, adaptant-se a l'evolució de la crisi sanitària. És per això que cal reforçar el Servei d'Ocupació de Catalunya amb més recursos i nous procediments, així com la seva funció pública en la intermediació i en l'orientació i l'acompanyament individualitzat. Promoure marcs de concertació territorial (implementant el Decret 48/2020) i programes transversals i a l'atenció als col·lectius més desfavorits.

L'objectiu d'aquest conjunt de mesures és establir una xarxa de seguretat que protegeixi els ciutadans més afectats i també preservar el teixit econòmic i l'ocupació. Així, s'han aprovat mesures que faciliten l'ajust temporal de l'ocupació (ampliant el concepte de força major en els ERTO, agilitzant el procediment de reconeixement, exonerant les quotes empresarials i a través de la clàusula de manteniment de l'ocupació). També s'han adoptat mesures que dificulten l'extinció de contractes (inclosos els de durada temporal) i que amplien la protecció d'atur (creant noves prestacions extraordinàries o fent més àgil la protecció ordinària).

El ritme de recuperació una vegada finalitzades les restriccions lligades a l'estat d'alarma pot fer convenient la prolongació de determinades mesures malgrat la seva vinculació inicial a la durada d'aquest estat.

D'altra banda, l'impacte econòmic ocasionat per les mesures aprovades per fer front a la crisi sanitària provocada per la COVID-19 ha portat el Govern de l'Estat a canviar l'afectació dels ingressos derivats de la cotització per formació professional⁶ i permetre que es puguin aplicar al finançament de qualsevol de les prestacions i accions de sistema de protecció per desocupació, incloent-hi, d'aquesta manera, finalitats més àmplies que la simple formació professional per a l'ocupació.⁷

⁶ D'acord amb el que disposa la Llei 30/2015, de 9 de setembre, per la qual es regula el Sistema de Formació Professional per a l'Ocupació en l'àmbit laboral, una de les fonts de finançament del Sistema de Formació Professional per a l'Ocupació són els fons provinents de la quota de formació professional que aporten les empreses i els treballadors i treballadores. Així, en la Llei de pressupostos generals de l'Estat de cada any s'estableix l'afectació de la quota de formació professional al finançament del Sistema de Formació Professional per a l'Ocupació, de manera que aquests ingressos no podran aplicar-se a finalitats diferents.

⁷ La disposició addicional setena del Reial decret llei 11/2020, de 31 de març, pel qual s'adopten mesures urgents complementàries en l'àmbit social i econòmic per fer front al COVID-19 (BOE núm. 91, d'01.04.2020) modifica la Llei de pressupostos generals de l'Estat per al 2018 per permetre que, amb caràcter excepcional i extraordinari, a causa de l'impacte econòmic de les mesures aprovades per fer front a la crisi sanitària provocada per la COVID-19, un percentatge dels ingressos derivats de la cotització per formació professional obtinguts en l'exercici 2020 es podran destinar al finançament de qualsevol de les prestacions i accions del sistema de protecció per desocupació definides a l'article 265 del

Al marge de la discutida constitucionalitat d'aquesta mesura, caldrà revisar l'import que la Llei de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per a l'any 2020,⁸ aprovada recentment, destina a la política de foment de l'ocupació per import de 918,3 M€ (distribuïts en els mateixos programes que en el 2019: Ocupabilitat i autoocupació, 471,6 M€; Igualtat, 449,7 M€ i Formació professional agrària i pesquera 9,1 M€).

La Unió Europea ha reaccionat creant el SURE, l'instrument europeu de suport temporal per atenuar els riscos d'atur en una emergència.

En la resposta de la Unió Europea destaca la creació del SURE, l'instrument europeu de suport temporal per atenuar els riscos d'atur en una emergència.⁹ La Unió podrà proporcionar assistència financera a un Estat membre que pateixi, o corri el risc de patir, una pertorbació econòmica greu provocada pel brot de COVID-19 perquè financi, principalment, règims de reducció del temps de treball o mesures similars destinades a protegir els treballadors i treballadores per compte propi i per compte aliè i, d'aquesta manera, reduir la incidència de l'atur i la pèrdua d'ingressos, així com perquè financi, de manera accessòria, algunes mesures relacionades amb la salut, en particular en el lloc de treball.

Finalment, cal tenir en compte que entre les recomanacions específiques que la UE ha fet a Espanya a partir del seu PNR2019 hi ha millorar el suport a les famílies, reduir la fragmentació del sistema nacional d'assistència a l'atur i corregir les carències en la cobertura dels règims autonòmics de renda mínima. Malgrat l'aprovació del subsidi per a majors de 52 anys i el manteniment del subsidi extraordinari, durant 2019 no s'ha avançat en la reordenació de la protecció d'atur. Aquesta reordenació també haurà de tenir en compte la recent aprovació de l'ingrés mínim vital, accelerada per la COVID-19.

L'àmbit de les **relacions laborals** és l'altre pilar essencial sobre el qual ha de pivotar la gestió de la crisi que afecta el mercat de treball.

El diàleg i la concertació social són els eixos d'unes relacions laborals basades en l'acord i la participació de les organitzacions empresarials i sindicals més representatives.

El diàleg i la concertació social són els eixos d'unes relacions laborals basades en l'acord i la participació de les organitzacions empresarials i sindicals més representatives, tal com posa de manifest l'Acord interprofessional de Catalunya per als anys 2018-2020.

En aquest sentit, cal fer menció de l'aprovació recent del Decret Llei 9/2020, pel qual es regula la participació institucional, el diàleg social permanent i la concertació social de les organitzacions sindicals i empresarials més representatives de Catalunya.¹⁰ Aquesta norma regula el marc de la participació institucional de les organitzacions sindicals i empresarials més representatives de Catalunya en els òrgans, entitats o empreses públiques integrats a la Generalitat de Catalunya, a través de comissions, consells o altres òrgans col·legiats de participació que tinguin atribuïdes competències en matèries laborals, socials i socioeconòmiques dels treballadors i treballadores i de l'empresariat. També crea el Consell del Diàleg Social de Catalunya, com a òrgan col·legiat de participació institucional i permanent, de caràcter tripartit, que vetlla pel desenvolupament del diàleg i la concertació social i que suposa el desenvolupament efectiu de l'article 45 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya i l'article 2.2 del Decret Llei 9/2020, que defineix el diàleg social permanent per a la millora de l'ocupació i la seva qualitat i dignitat; per a la dinamització empresarial i industrial; per al creixement econòmic sostenible i inclusiu; i per a la preservació de l'estat de benestar.

Reial decret legislatiu 8/2015, de 30 d'octubre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei general de la Seguretat Social o per finançar programes que fomentin la contractació de persones desocupades o els ajudin a recuperar l'ocupació.

⁸ Llei 4/2020, del 29 d'abril, de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2020. DOGC núm. 8124, de 30.04.2020.

⁹ Reglament (UE) 2020/672 del Consell de 19 de maig de 2020 relatiu a la creació d'un instrument europeu de suport temporal per atenuar els riscos d'atur en una emergència (SURE) arran del brot de COVID-19. DOUE L 159, de 20.05.2020.

¹⁰ Convalidat pel Parlament de Catalunya.

Un altre pilar de les relacions laborals és la negociació col·lectiva. El CTEESC constata, una vegada més, la manca de dades sobre els convenis col·lectius vigents a Catalunya que permetin fer una anàlisi acurada de la realitat de la negociació col·lectiva a Catalunya. Les úniques dades disponibles són les del REGCON, que ofereixen informació sobre els nous acords registrats a Catalunya i províncies durant l'any de referència, i les del butlletí del mapa de la negociació col·lectiva elaborat pel Consell de Relacions Laborals, amb una periodicitat semestral (la darrera edició és del juliol de 2019). Aquestes dades no ens permeten fer una anàlisi acurada de la realitat de la negociació col·lectiva a Catalunya. Per aquest motiu, el CTEESC recomana que s'emprenguin les accions necessàries per tal de poder disposar d'aquesta informació.

El CTEESC també recomana que es destinin més recursos per al desenvolupament del mapa de la negociació col·lectiva, l'objectiu del qual és oferir informació sobre la negociació col·lectiva de manera actualitzada i permanent.

D'altra banda, fora convenient analitzar l'estructura de la negociació col·lectiva, tot desenvolupant una correcta articulació dels diferents àmbits de negociació i ampliar la seva cobertura. Tal com assenyala l'Acord interprofessional de Catalunya per als anys 2018-2020, caldria fer una anàlisi territorial i sectorial del mapa de la negociació col·lectiva per tal de fer una reordenació o cobertura de buits, tot respectant l'autonomia de les parts. En aquest sentit, el CTEESC també recomana que es destinin més recursos per al desenvolupament del mapa de la negociació col·lectiva, l'objectiu del qual és oferir informació sobre la negociació col·lectiva de manera actualitzada i permanent.

Cal mencionar que enguany el Consell de Relacions Laborals ha consensuat una declaració sobre l'estructura i els àmbits de negociació col·lectiva en relació amb les empreses multiserveis. En el marc del Consell, l'Administració de la Generalitat i les organitzacions empresarials i sindicals més representatives s'han posicionat en el sentit de declarar que l'ordenació i vertebració de l'estructura de la negociació col·lectiva ha de fer-se mitjançant convenis col·lectius sectorials.

Durant l'any 2019 s'observa un repunt de la conflictivitat laboral, atès que, d'una banda, l'augment de les vagues interromp la tendència a la baixa dels dos anys anteriors i, de l'altra, es produeixen 8 tancaments patronals, mentre que l'any anterior no se'n va registrar cap.

En matèria de solució extrajudicial de conflictes, hem assistit a un augment de les conciliacions individuals, les mediacions i els procediments tramitats pel TLC, si bé s'ha produït un lleuger decrement de les conciliacions col·lectives. Atès l'augment de l'activitat del TLC i tal com preveu l'AIC, el CTEESC també recomana que s'estableixi la consignació d'una partida pressupostària nominativa, específica i suficient en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per tal d'atendre les seves actuacions. Així mateix, considera que cal garantir l'estabilitat de les dotacions pressupostàries mitjançant l'aprovació d'acords pluriennals.

És destacable un increment significatiu dels ERO, la qual cosa trenca la tendència observada durant els sis anys anteriors. També es produeix un increment de les persones treballadores afectades per aquests, que afecta especialment les del sector industrial. Cal destacar també que, pel que fa a l'evolució dels expedients segons la mesura adoptada, els increments dels ERO d'extinció i suspensió del contracte pateixen un increment, que també interromp la tendència observada durant els anys anteriors.

El CTEESC considera que cal potenciar els mecanismes de flexibilitat i adaptació interns, en detriment dels ajustos d'ocupació.

Davant d'aquesta situació, el CTEESC recomana potenciar i articular, a través de la negociació col·lectiva, fórmules de flexibilitat amb la perspectiva que els mecanismes d'adaptació interns són preferibles als ajustos d'ocupació. En aquest sentit, la flexibilitat interna hauria d'actuar com a mecanisme per evitar acomiadaments, en la mesura del possible.

En els expedients de suspensió del contracte o reducció de la jornada, el CTEC també recomana, en la línia de l'AIC, que es potenciïn els plans negociats amb accions formatives durant el període de suspensió del contracte o reducció de la jornada, per tal d'augmentar la polivalència de les persones treballadores o incrementar-ne la seva ocupabilitat. També caldria adoptar mesures de flexibilitat interna a les empreses que afavoreixin la conciliació de la vida familiar i professional o qualsevol altra mesura alternativa o complementària dirigida a afavorir el manteniment de l'ocupació a l'empresa.

D'altra banda, les empreses concursals segueixen augmentant, tant a Catalunya com a Espanya.

És indubtable que la irrupció de la COVID-19 està tenint i és previsible que tingui un fort impacte econòmic, laboral i social. Això requereix, entre d'altres accions, l'adopció de mesures laborals per tal de protegir les persones treballadores i les empreses.

Cal afegir a aquest context la crisi sanitària provocada per la irrupció de la COVID-19, la qual està tenint i és previsible que tingui un fort impacte econòmic, laboral i social. Això requereix, entre d'altres accions, l'adopció de mesures laborals per tal de protegir les persones treballadores i les empreses.

Durant aquest període s'han establert mesures de flexibilitat, com la prioritat del treball a distància enfront de la cessació temporal o reducció de l'activitat, sempre que aquesta sigui tècnicament i raonablement possible si l'esforç d'adaptació resulta proporcionat.¹¹

També s'ha regulat el permís retribuït recuperable en virtut del qual aquelles persones treballadores per compte aliè que presten serveis en activitats no essencials tenen l'obligació de gaudir del permís per cessar la seva prestació de serveis, excepte aquelles que poden seguir duent a terme la seva activitat amb normalitat mitjançant teletreball o qualsevol de les modalitats no presencials de prestació de serveis.

D'altra banda, s'han regulat dos drets de conciliació especials per a les persones que continuen la prestació de serveis i tenen responsabilitats familiars, incloses al pla MECUIDA. Aquests són el dret a la reducció de la jornada i el dret d'adaptació de la jornada.

En els casos en què no ha estat possible aplicar les mesures anteriorment anomenades, s'ha adoptat una regulació específica dels expedients de regulació temporals d'ocupació (en endavant, ERTO),¹² l'objecte de la qual es "adoptar mesures que proporcionin la flexibilitat necessària per a l'ajustament temporal de les empreses amb la finalitat d'afavorir el manteniment de l'ocupació i enfortir la protecció de les persones treballadores directament afectades".

Mitjançant els ERTO les empreses suspenen de manera temporal una part o la totalitat de la seva activitat per causes econòmiques, tècniques, organitzatives, productives o derivades de la força major. La normativa fa una definició concreta del que significa causa de força major en aquestes circumstàncies d'emergència, entenent com a tal les circumstàncies derivades de la pandèmia i, en particular, el fet que la declaració de l'estat d'alarma no permeti a l'empresa desenvolupar la seva activitat. També poden presentar un ERTO per força major les empreses afectades per raons extraordinàries i urgents vinculades amb el contagi o aïllament preventiu decretat per les autoritats sanitàries, així com aquelles que es vegin obligades a suspendre la seva activitat a conseqüència del tancament de locals d'afluència pública, restriccions del transport públic o falta de subministraments que impedeixin greument la continuïtat de l'activitat, sempre que aquestes causes siguin conseqüència directa de la pandèmia.

¹¹ Reial decret llei 10/2020, de 29 de març, pel qual es regula un permís retribuït recuperable per a les persones treballadores per compte aliè que no prestin serveis essencials, amb la finalitat de reduir la mobilitat de la població en el context de la lluita contra la COVID-19. BOE núm. 87, de 29.03.2020.

¹² Reial decret 8/2020, de mesures urgents extraordinàries per fer front a l'impacte econòmic i social de la COVID-19. BOE núm. 73, de 18.03.2020.

En ser una mesura temporal, l'empresa no ha d'abonar cap indemnització a les persones treballadores afectades i no interfereix amb el seu dret a percebre les prestacions de desocupació que s'escaiguin. Les persones treballadores afectades per l'ERTO tenen dret al reconeixement de la prestació per desocupació, i el temps en què percebin la prestació per desocupació de nivell contributiu per aquests ERTOs no consumirà els períodes màxims de prestació.

La normativa estableix les particularitats procedimentals d'aquests tipus d'expedients que consisteixen, a grans trets, en una simplificació dels requisits i també determina l'exoneració de l'aportació empresarial a la Seguretat Social i per conceptes de recaptació conjunta, en uns percentatges i condicions determinats.

També s'estableix un compromís de l'empresa de mantenir l'ocupació durant el termini de sis mesos des de la data de represa de la seva activitat. La normativa especifica que cal entendre com a tal la reincorporació al treball efectiu de persones afectades per l'expedient, encara que aquest sigui parcial o només afecti una part de la plantilla.

En el context del pla de desescalada adoptat pel Consell de Ministres de 28 de març, cal destacar que amb data 11 de maig de 2020, els agents socials i el Govern subscriuen l'Acord social en defensa de l'ocupació, el qual, entre d'altres mesures, prorroga els ERTE per força major fins al 30 de juny de 2020 per a aquelles empreses que no poden reprendre la seva activitat per causes de força major. Així mateix, preveu que les empreses que poden recuperar parcialment la seva activitat poden procedir a la incorporació de persones treballadores, afectades per ERTE, priorititzant els ajustaments en termes de reducció de la jornada.¹³

L'Acord crea també una Comissió Tripartida Laboral sobre el Procés de Desconfinament, integrada per persones designades del Ministeri de Treball i Economia Social, el Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions, CEOE, CEPYME, CCOO i UGT.

El CTESC recomana dur a terme un procés de concertació social efectiva que doni les millors solucions possibles a la gestió de la crisi actual.

En l'àmbit de Catalunya i en el marc del Consell de Diàleg Social, mencionat anteriorment, els agents socials més representatius, Foment del Treball, Pimec, CCOO i UGT adrecen una carta al president de la Generalitat, vicepresident i conseller de Treball, Afers Socials i Famílies, a la qual es fan ressò de la constitució de la Comissió de Seguiment del Consell de Diàleg Social i posen de manifest que cal dotar-lo d'eficàcia perquè sigui una eina de concertació de les mesures que li reconeix la llei. En aquest sentit, les organitzacions posen de manifest que algunes de les mesures que el Govern ha impulsat en la gestió de la crisi haurien pogut tenir un efecte més positiu si s'haguessin pogut concertar degudament. Per aquest motiu, demanen participar activament en les mesures que s'hagin de desenvolupar properament, així com convocar de manera urgent la Comissió de Seguiment del Diàleg Social per poder definir l'agenda de treball i desenvolupar un procés de concertació social efectiva que doni les millors solucions possibles a la crisi actual.

També recomanen dissenyar un pla integral de reconstrucció econòmica i social entre tots els agents socials que tenen la responsabilitat de trobar solucions als efectes de la pandèmia. Cal tenir com a prioritat la salut de les persones, però també trobar solucions per conciliar l'activitat econòmica i laboral de les persones.

L'àmbit de la **prevenció de riscos i sinistralitat laboral** és l'altre factor que ocupa i preocupa en la gestió del mercat de treball.

¹³ Reial decret llei 18/2020, de mesures socials en defensa de l'ocupació. BOE núm. 134, de 13.05.2020.

- La primera onada de resultats del *Study on the effects of COVID 19 and lockdown in Italy, Spain and United Kingdom* liderat per Open Evidence (una empresa derivada de la UOC)³² revela que la salut mental del 46% dels espanyols i espanyoles està en risc, atès que experimenten situacions estressants com la pèrdua de la feina, dels ingressos o bé tenir criatures en edat escolar a casa. S'ha d'articular un pla d'actuació de salut mental, de salut mental comunitària i de gestió emocional per donar una resposta adequada i suficient als impactes de la COVID-19 en el benestar dels i les professionals socials i sanitaris, així com de la població en general, posant el focus d'atenció en els col·lectius de risc reconeguts i, possiblement, en els grups o situacions encara pendents d'identificar: infants i adolescents, persones grans, persones que viuen soles, persones amb condicions de salut mental prèvies, persones que han emmalaltit per COVID-19, persones -generalment dones- que han hagut d'assumir més tasques de cura i persones que han perdut la feina i/o tenen dificultats econòmiques. La revisió de la literatura posa de manifest que, més enllà de la durada de les quarantenes i de la por a infectar-se, els predictors més importants de l'impacte d'aquestes mesures sobre la salut mental de les persones són, d'una banda, la probabilitat de perdre el lloc de treball i, de l'altra, la probabilitat de deixar de tenir una font estable d'ingressos.
- De la mateixa manera, s'ha de garantir de manera immediata l'abordatge específic dels pacients amb simptomatologia prolongada de COVID-19, molts i moltes dels quals han romàs a casa per presentar quadres inicialment lleus. Els casos de persones amb simptomatologia compatible amb malaltia per COVID-19 que no remet no comptaven en el moment d'elaboració d'aquest document amb un protocol d'atenció específic, fet que les exposa a riscos de salut relacionats amb l'impacte emocional de la incertesa, d'una banda, i amb possibles complicacions o cronificacions en forma de seqüela sobre algun òrgan, de l'altra. En aquest sentit, s'hauria de posar en marxa un protocol d'atenció específic, així com prioritzar la realització de proves diagnòstiques per verificar si aquestes persones han tingut el coronavirus i són o no contagioses i han de continuar aïllades, i per descartar altres patologies. Com a element positiu, a mitjans del mes de juny, la secretària d'Atenció Sanitària i Participació, Carme Bertral, s'ha compromès a crear un grup de persones expertes per fer un seguiment específic d'aquests casos, entre les quals hi haurà "especialistes en virologia i malalties infeccioses, respiratòries, reumatologia, atenció primària i, possiblement, malalties neuromusculars".³³ El primer pas que està previst fer és avaluar la "síndrome post COVID-19 de llarga durada" i més endavant, probablement, posar en marxa protocols d'atenció específics.
- La manca de materials sanitaris adequats per garantir la seguretat dels i les professionals de la salut i les necessitats de cures dels i les pacients ha posat de manifest les debilitats derivades de les dependències respecte de països tercers, així com la importància de la sobirania sanitària. Sense que això signifiqui caure en l'error de què cada país hagi de desenvolupar i instal·lar capacitats per fabricar i proveir-se tot tipus de materials (per tractar-se d'una mesura enormement ineficient), sí que s'han de garantir unes reserves estratègiques de materials que permetin fer front a emergències sanitàries: especialment equips de protecció individual però també proves diagnòstiques, respiradors, medicaments, etc. Per tal de garantir-ne l'abastiment, s'ha de promoure la producció industrial de proximitat. Al mateix temps, es fa recomanable definir, en l'àmbit europeu o fins i tot global, unes regles de joc respecte de la distribució de les capacitats de fabricació de béns estratègics, així com de resposta solidària en cas de necessitat, per tal d'evitar el desproveïment, les tensions i els abusos dels mercats que s'han viscut aquestes setmanes.

³² Vegeu Codagnone, C., Lupiáñez-Villanueva, F., Liva, G. et al. (2020). *Study on the effects of COVID 19 and lockdown in Italy, Spain and United Kingdom: First Wave*. Open Evidence.

³³ Toro, M. "Salut crearà un grup d'experts per fer un seguiment específic dels pacients amb COVID-19 persistent". A Ara, 16/06/2020.

Un increment de persones en el sistema educatiu i universitari, un increment de professorat i una millora dels indicadors de rendiment, entre els indicadors amb una evolució favorable.

Pel que fa a l'**educació, formació i qualificació professionals**, primerament, el CTESC vol destacar l'evolució positiva dels següents indicadors:

- Un any més, creix el nombre de persones que es formen en el sistema educatiu i universitari català. Aquest increment és especialment intens en les modalitats a distància.
- La taxa de cobertura de les beques, ajuts i dotació a l'educació obligatòria i infantil creix.
- Al mateix temps, milloren els indicadors de rendiment, en especial la taxa de repetició, que segueix davallant i per primer cop és la mateixa en centres públics i privats.
- El curs 2018-2019 s'incrementa el professorat dels ensenyaments de règim general, sobretot en centres públics, alhora que es deroga part de la normativa aprovada l'any 2012 que va afectar plenament les plantilles docents. Malgrat aquest augment, en l'educació obligatòria no s'ha arribat a recuperar la reducció de plantilles que s'ha produït en els darrers anys i encara estem per sota de les ràtios d'alumnat per professorat del 2009-2010.
- Catalunya i Espanya assoleixen amb escreix els objectius per a l'any 2020 de l'Estratègia Europa 2020 relatius a l'educació superior i a l'educació infantil.

En canvi, hi ha un empitjorament, entre d'altres, de la taxa d'abandonament escolar prematur, un canvi de tendència que ha d'activar totes les alarmes.

Ara bé, aquesta realitat conviu amb una altra menys positiva:

- La despesa pública total en educació sobre el PIB (3,67%) és més baixa a Catalunya que a Espanya (4,31%) i a la UE-28 (4,70%).
- Decreix la taxa de cobertura de les beques, ajuts i dotació a l'educació secundària postobligatòria i a l'educació universitària.
- No s'assoleixen els objectius del pla per a la reducció del fracàs escolar relatiu a l'assoliment de les competències bàsiques i als resultats de PISA pel que fa al percentatge d'alumnat en l'educació secundària que estan en els nivells baixos i alts de la competència.
- La millora general de la taxa de graduació a l'ESO presenta importants diferències (fins a 35 punts percentuals) en funció de la nacionalitat de l'alumnat.
- Després d'anys davallant, la taxa d'abandonament escolar prematur creix a Catalunya, en passar del 17,0% el 2018 al 19,0% el 2019. A la resta de l'Estat i a la UE la taxa continua decreixent.

Partint del context analitzat, el CTESC reitera les següents consideracions i remet a edicions anteriors de la Memòria per a un major detall:

- La segregació escolar segueix sent una realitat del sistema educatiu. El Consell remet a les mesures previstes en el "Pacte contra la segregació escolar a Catalunya, un compromís per a l'èxit educatiu" per revertir-la.

- Cal seguir impulsant el desplegament de la Llei 10/2015, de formació i qualificació professionals en el sentit ja avançat al llarg de l'any 2019.
- El biaix per sexe en els indicadors educatius, ja siguin de rendiment, assoliment com de trajectòria educativa, necessita actuacions decidides i fermes per revertir-lo. El pla STEAMcat pot suposar un avanç significatiu. Així mateix, caldrà analitzar els resultats de les accions positives previstes pels cicles d'FP del sector industrial.

Les següents consideracions deriven també de l'anàlisi efectuat a la Memòria 2019, però mereixen una atenció especial en intensificar-se el 2019:

- És preocupant l'augment de la taxa d'abandonament escolar prematur, atès que té efectes negatius en les trajectòries educatives, professionals i personals de l'alumnat, així com en termes de qualificació professional i d'adaptació a les necessitats del mercat de treball.
- L'equitat del sistema educatiu perilla en termes d'assoliment de competències i de progressió educativa, ateses les dades analitzades. Al mateix temps, l'excel·lència no arriba als nivells desitjats.

Per últim, hi ha una sèrie de consideracions que parteixen de la situació del sistema educatiu i universitari analitzat, però que s'intensifiquen a partir del tancament de centres educatius i formatius per fer front a la pandèmia del virus SARS-CoV-2 i que condicionen les actuacions a adoptar en el curt termini (curs 2020-2021) i el llarg termini (fins a l'any 2030).

El punt de partida compartit és el caràcter de dret fonamental de l'educació, reconegut als articles 27 de la Constitució espanyola i 21 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, segons els quals totes les persones tenen dret a una educació de qualitat i a accedir-hi en condicions d'igualtat. Així mateix, l'ODS 4 de l'Agenda per al desenvolupament sostenible 2030 preveu garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida de tothom.

Cal valorar la posada en marxa d'un nou pacte nacional per al dret a l'educació, especialment per afrontar una etapa que la mateixa OCDE considera com la més disruptiva de la història de l'educació.

Fer efectiu aquest dret és un deure dels poders públics i alhora un objectiu compartit pels agents econòmics i socials. En l'actual situació, compartir aquest objectiu implica el compromís i la cooperació de tots els agents. Per la qual cosa, el CTEESC considera que és necessari un nou pacte nacional pel dret a l'educació, que tingui una perspectiva temporal a llarg termini (2030). És obvi que el curs 2020-2021 s'han d'adoptar una sèrie de mesures d'urgència per garantir aquest dret i revertir els efectes negatius del tancament de centres i del confinament, però afrontar la crisi educativa, econòmica i social no implica només reaccionar, sinó ser capaços d'avançar-se i redissenyar l'educació i l'aprenentatge al llarg de la vida des d'una actitud proactiva.

Aquest pacte necessita un lideratge i compromís polític clar, però també ha de ser elaborat amb la comunitat educativa, els agents econòmics i socials i la societat civil. La coordinació, col·laboració i treball en xarxa són indispensables per garantir el seu èxit. El CTEESC considera que els reptes educatius als quals ha de fer front el sistema educatiu i universitari no es poden afrontar únicament des d'aquest àmbit i que cal sumar esforços des de tots els sectors.

Un requisit previ i indispensable per garantir l'èxit del pacte és l'increment del finançament públic del sistema educatiu i universitari. L'any 2018 Catalunya va destinar el 3,67% del seu PIB a l'educació. Tot i

que la despesa pressupostada per a l'any 2020 és superior a la liquidada en el 2019 (el 4,8%), previsiblement no serà suficient per finançar les actuacions necessàries en el curt termini (curs 2020-2021) ni en el llarg termini.

Cal tenir en compte que si s'afronta la crisi com una oportunitat i s'introdueixen canvis en el sistema, aquests tindran efectes més enllà de la pandèmia i revertiran en la millora del sistema. L'OCDE qualifica aquest moment com la disrupció més gran de la història de l'educació,³⁴ però cal saber avançar.

De manera sintètica, el CTESC considera que el futur pacte nacional per a l'educació s'hauria d'estructurar entorn dels següents eixos:

1. El professorat i personal de servei dels centres. El CTESC reconeix i valora l'esforç fet per passar d'una docència presencial a una telemàtica davant del tancament sobtat dels centres educatius i universitaris. D'altra banda, la represa de l'activitat docent ha de garantir els següents aspectes:
 - El redimensionament adequat de les plantilles, tant pel que fa al personal docent, d'administració i serveis, incloent-hi també el personal de neteja i desinfecció de les instal·lacions.
 - Obrir les plantilles dels centres del Servei d'Educació de Catalunya a professionals d'altres disciplines, com ara educadors socials, personal dels serveis socials, així com valorar la possibilitat de comptar amb estudiants en pràctiques i/o mestres i professors i professores jubilats.
 - Garantia de la seguretat i salut laboral.
 - Formació del professorat en competències digitals, tant pel que fa a l'ús dels diferents tipus de dispositius com la seva aplicació a usos docents. Aquesta formació hauria de ser obligatòria i generalitzada per a tot el professorat, tant del sistema educatiu³⁵ com de l'universitari.
2. Aposta decidida per les competències digitals. La tecnologia i les eines digitals ja existien i eren emprades per la societat de forma majoritària, però el confinament imposat per fer front a la pandèmia n'ha suposat l'ús massiu i generalitzat en molts àmbits socials i econòmics, no només en l'àmbit educatiu. Les persones i empreses amb accés a dispositius digitals i amb competències digitals per saber-los utilitzar han afrontat la situació des d'un punt de partida diferent que les persones i empreses amb menys dispositius i menys competències. És el que s'anomena la bretxa digital, que l'actual crisi ha eixamplat. En l'àmbit educatiu ha afectat tant les escoles i universitats, el professorat, com l'alumnat i les seves famílies, sobretot les que tenen un entorn socioeconòmic vulnerable. La bretxa digital comporta bretxa social. Cal establir mecanismes reals per fer possible l'accés a la formació en TIC, l'accés als dispositius i a la connectivitat a la xarxa. Cal pensar ja aquestes potencialitats com a dret social fonamental de ciutadania tenint en compte que si no es fa, es correrà el risc de discriminar per omissió.

Amb tot, la tecnologia ha permès que gran part dels alumnes i estudiants universitaris hagin pogut seguir els aprenentatges i hagin pogut mantenir el contacte amb el professorat durant el confinament i fins a la finalització del curs 2019-2020. Les dades de les proves PISA 2018 reflecteixen que Espanya està per sobre de la mitjana pel que fa a l'accés a un ordinador i accés a

³⁴ OCDE (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 pandemic of 2020*. Consulta a https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020.

³⁵ Segons l'Estadística sobre ús i equipaments TIC als centres educatius del Departament d'Educació, el 76,0% dels centres públics i el 76,8% dels centres privats utilitzen eines digitals per a usos docents. Amb tot, només el 13,5% dels docents dels centres públics i el 16,0% dels docents dels centres privats tenen un nivell superior de coneixements TIC; el 45,0% i el 51,1% tenen un nivell mitjà (respectivament) i el 40,4% i el 32,2% el tenen bàsic.

internet per a tasques escolars, si bé els indicadors sobre l'ús i la disponibilitat dels centres d'aquests recursos, està per sota de la mitjana dels països de l'OCDE.³⁶

Tot i que les previsions són mantenir la presencialitat en el sistema educatiu català el curs 2020-2021, amb un eventual retorn a la docència telemàtica en cas de rebrots del virus i eventuais confinaments, el CTESC considera que cal garantir sempre que sigui possible la docència presencial, en especial per a l'alumnat amb un entorn socioeconòmic vulnerable, si cal mantenint oberts els centres per aquests estudiants, amb les degudes mesures de seguretat i salut, tal com s'ha fet en alguns estats de la UE.

Aquesta mesura conjuntural no ha d'impedir garantir i fer accessible la tecnologia digital a tota la població. En les darreres edicions d'aquesta Memòria, el CTESC alertava de la necessitat de fomentar la competència digital a tota la població, amb independència de la seva edat. Això implica formació tant als infants, als joves com a la població adulta. La recerca demostra que créixer en l'era digital no fa nadius digitals.

Així mateix, el CTESC constata que l'aprenentatge en línia o virtual no pot suplir les relacions interpersonals i de socialització que afavoreix la docència presencial, fonamentals per al desenvolupament de la persona, ja sigui en les etapes inicials d'educació com en els estudis superiors i universitaris.

En el context descrit, el pacte nacional per a l'educació hauria de garantir:

- L'accés i condicions d'ús de dispositius digitals a tots els estudiants.
 - La competència digital a tota la població. Aquesta formació ha de referir al seu ús i aplicació en contextos quotidians, educatius, laborals, etc., així com incloure formació específica en matèria de seguretat, privacitat, relacions interpersonals i salut física i mental. En l'àmbit educatiu i universitari implica incorporar la competència digital en els currículums i plans d'estudi, com ja han fet molts estats membres de la UE.³⁷
3. Aprenentatge al llarg de la vida des de la perspectiva de l'equitat. La visió holística de l'educació i formació professional s'ha de projectar al llarg de les diferents etapes de la vida de la persona i, per tant, comprèn els diferents nivells educatius de l'educació formal, així com l'educació no formal i la informal. El mandat constitucional i estatutari als poders públics és clar: cal garantir l'educació a totes les persones.

En aquest sentit, el CTESC considera que cal apostar per reforçar els elements d'universalitat i equitat del sistema educatiu i universitari, en especial:

- Una política de beques i ajuts a l'estudi que permeti fer efectiu l'accés a l'educació amb independència de la situació socioeconòmica de les persones. La reforma prevista aplicable a l'educació universitària (revisió dels llindars econòmics i suavització dels requisits acadèmics) és un bon avanç, però calen reformes més profundes. El CTESC constata que el curs 2017-2018 a Catalunya una de cada tres beques en l'educació obligatòria i infantil va ser un ajut de menjador, que tenen una finalitat més assistencial que educativa.

³⁶ OCDE (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 pandemic of 2020*. Consulta a https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxsohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020.

³⁷ EURYDICE (2019). *La educación digital en los centros educativos en Europa*. Consulta a <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d7834ad0-ddac-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-es/format-PDF>.

- Garantir la continuïtat educativa de l'alumnat de secundària, ja sigui en finalitzar l'ESO, el batxillerat o els cicles formatius. El CTESC insisteix un any més en la importància de la informació i l'orientació. D'altra banda, el tancament de centres educatius el març de 2020 pot afectar aquest col·lectiu, en especial el provinent d'entorns socioeconòmics desfavorables, condicionant la seva trajectòria educativa i professional futura. La manca de continuïtat educativa pot fer incrementar la taxa d'abandonament escolar prematur.
 - Garantir la continuïtat de les modalitats educatives que impliquen alternança entre la formació en els centres i la formació en l'empresa (com ara l'FP dual i totes les pràctiques en empreses). Cal trobar solucions per recuperar aquests aprenentatges.
 - Compensar la pèrdua d'aprenentatges i de socialització arran del tancament de centres educatius i universitaris. Aquest tancament ha afectat 1.600 milions d'estudiants al món,³⁸ amb efectes especialment negatius en l'alumnat més desafavorit. En aquest sentit pot ser útil replantejar els horaris i el calendari escolar, en el sentit ja estudiat pel Consell Escolar de Catalunya.³⁹
4. Aprenentatge al llarg de la vida des de la perspectiva de l'excel·lència. El CTESC, des de la visió proactiva que ha d'adoptar el pacte, insta a no oblidar la necessitat de garantir l'èxit educatiu de totes les persones i apostar també per la millora contínua del sistema. En aquest sentit, considera clau:
- Apostar per l'aprenentatge i l'avaluació competencial. La necessària revisió del currículum que imposa l'adequació del curs 2020-2021 a la pandèmia sanitària pot facilitar introduir en els currículums gran part de la innovació educativa que ja es duu a terme.
 - Foment tant de les competències associades a les àrees STEM (ciències, tecnologia, enginyeria i matemàtiques) com les competències relacionals, emocionals i socials, fonamentals en una realitat on la tecnologia i l'automatització són cada cop més presents.⁴⁰
 - Fomentar la transferència de coneixement i la innovació. El CTESC remet a les accions acordades en el Pacte Nacional per a la Societat del Coneixement.
 - Impulsar la cooperació i el treball en xarxa en el sistema educatiu i universitari. Afavorir sinergies i equips pluridisciplinars, valorant la integració de sistemes allà on escaigui.

El dret al lleure educatiu i sociocultural ha de formar part de les polítiques educatives i ha de comptar amb un treball de qualitat per part dels i de les seves professionals. Cal treballar en un acord pel lleure educatiu i sociocomunitari al país.

Segons les darreres dades disponibles (2018, amb ingressos del 2017), els indicadors de pobresa i exclusió social a Catalunya mostren signes d'empitjorament per segon any consecutiu, tot i que la distribució de la renda i la intensitat del treball a la llar milloren.

³⁸ OCDE (2020). *VET in a time of crisis: Building foundations for resilient vocational education and training Systems*. Consulta a https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=132_132718-fdwmrqsgmy&title=VET-in-a-time-of-crisis-Building-foundations-for-resilient-vocational-education-and-training-systems-.

³⁹ Vegeu Consell Escolar de Catalunya (2020). *El temps a l'educació*. Consulta a: <https://projectes.xtec.cat/consescat/wp-content/uploads/usu694/2020/04/El-temps-a-l%E2%80%99educaci%C3%B3.pdf>.

⁴⁰ El CEDEFOP pronostica un augment de la polarització dels llocs de treball des del punt de vista de l'automatització. CEDEFOP (2020). *Coronavirus, automation and the future of work*. Consulta a <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/coronavirus-automation-and-future-work>.

En relació amb **la inclusió i la protecció social**, les darreres dades disponibles de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) de l'any 2018 (amb ingressos del 2017), mostren alguns signes d'empitjorament del risc de pobresa i l'exclusió social a Catalunya.

TAULA 1. Evolució dels principals indicadors sobre la situació social. Catalunya, Espanya i UE28, ECV 2009, 2017 i 2018

	ECV2009			ECV2017			ECV2018		
	Catalunya	Espanya	UE27	Catalunya	Espanya	UE28	Catalunya	Espanya	UE28
S80/S20	5,6	5,9	4,9	5,7	6,6	5,1	5,2	6,0	5,1
AROPE	22,7	24,7	23,3	23,8	26,6	22,5	24,7	26,1	21,8
Risc de pobresa	19,9	20,4	16,4	20,0	21,6	16,9	21,3	21,5	17,1
Risc de pobresa < 16	30,7	28,9	20,1	28,5	28,1	19,9	28,0	26,2	19,9
Risc de pobresa ≥ 65	19,9	23,8	17,9	15,5	14,8	15,0	19,2	15,6	16,1
Risc de pobresa en el treball	s.d.	11,7	8,4	12,2	13,1	9,4	14,0	15,4	12,1
Privació material severa	3,1	4,5	8,2	5,0	5,1	6,9	6,5	5,4	5,9
Intensitat treball molt baixa	5,6	7,6	9,2	8,8	12,8	9,3	5,8	10,7	8,8

Unitats: índex S80/S20 i percentatges.

(s.d.): sense dades.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, INE i Eurostat.

Així, la taxa de risc de pobresa i exclusió social (AROPE) puja per segon any consecutiu i se situa en el 24,7% l'any 2018, mentre que l'any anterior havia estat del 23,8%, la qual cosa suposa un augment de 77,3 milers de persones entre les ECV 2017 i 2018. Aquest increment es pot atribuir a l'evolució del risc de pobresa, que puja 1,3pp i se situa en el 21,3% en l'ECV 2018, així com a l'increment de la privació material severa, que passa del 5,0% al 6,5% entre les ECV 2017 i 2018. Per contra, destaca la disminució de l'indicador sobre intensitat del treball a la llar en el període indicat, que passa del 8,8% al 5,8%, un registre gairebé igual al de l'ECV 2009 (5,6%), corresponent a l'inici de la recessió.

Pel que fa a la distribució de la renda, l'indicador S80/S20 disminueix i se situa en el 5,2 en l'ECV 2018, és a dir, el 20% de la població de Catalunya amb més renda obté 5,2 vegades els ingressos del 20% de la població amb menys renda. Aquesta evolució es pot relacionar amb la millora dels ingressos dels decils més baixos de la renda entre les ECV 2017 i 2018, una millora que en termes relatius és més elevada que la dels decils de renda més alta.

En comparació amb la UE28, Catalunya mostra valors elevats del risc de pobresa i de la privació material severa, mentre que la intensitat del treball molt baixa a la llar és menor a Catalunya que a la UE28, com a conseqüència de la important disminució d'aquest últim indicador entre les ECV 2017 i 2018. Pel que fa a l'indicador sobre distribució de la renda S80/S20, Catalunya registra un valor semblant a la mitjana de l'UE 28.

Un any més, cal destacar el valor elevat de la pobresa infantil, que afecta el 28% de la població de menys de 16 anys, mentre que la mitjana de la UE28 és del 19,9%. Això vol dir que el 28% dels infants a Catalunya viuen en llars vulnerables, amb uns ingressos per sota del llindar del risc de pobresa. Aquesta situació es pot relacionar amb l'atur (el 40,3% de la població aturada es troba en risc de pobresa) i sobretot amb la monoparentalitat (el 42,9% de les llars monoparentals estan en risc de pobresa). Una altra variable a tenir en compte en aquest sentit és el risc de pobresa en el treball, el qual és del 14,0% a Catalunya, d'acord amb l'ECV 2018.

Cal endegar les mesures necessàries per a la sostenibilitat del sistema de pensions i la garantia d'unes pensions adequades.

Altrament, cal fer referència a la taxa de risc de pobresa de les persones de 65 anys i més, la qual augmenta per tercer any consecutiu fins a situar-se en el 19,2% en l'ECV 2018. A més, aquest últim any la taxa ha pujat en 3,7 pp., mentre que l'any anterior va augmentar només en 0,5 pp. Aquesta evolució es podria explicar per la pujada del llindar de risc de pobresa, més elevada que la de la renda, la qual cosa comporta que els col·lectius amb ingressos molt estables (com ara el format per les persones perceptores de pensions), que tenien una renda just per sobre del llindar, hagin passat ara a situar-se per sota.

El CTESC considera que caldrà estar atents a l'evolució del risc de pobresa d'aquest col·lectiu. A la vegada, en vista de l'evolució del nombre de pensions, caldrà tenir present el doble repte al qual s'enfronta el sistema: ser sostenible financerament i a la vegada proporcionar unes pensions adequades.

És essencial replantejar el model de cures de llarga durada, en la línia de la prevenció i promoció de l'autonomia personal i les capacitats.

Altrament, un any més es fa necessari fer referència a què l'envelliment demogràfic, a més de plantejar un repte per al sistema de pensions, també suposa un desafiament per al sistema de cures de llarga durada (juntament amb el sanitari, entre d'altres). En aquest sentit, cal assenyalar que el 31.12.2019 hi ha 217.310 prestacions actives del sistema de dependència a Catalunya, de les quals en són beneficiàries 176.461 persones. Ambdues xifres augmenten de de l'any 2016, la qual cosa podria indicar l'efecte de la incorporació aquests últims anys de les persones amb dependència moderada.

Val a dir que la despesa en obligacions reconegudes del Programa de protecció i promoció social de la Generalitat torna a créixer l'any 2019 (el 6,8%) i se situa en 3.066,7 milions d'euros (l'any 2018, aquesta despesa va ser de 2.870,4 milions d'euros l'any 2018).

El CTESC constata que l'evolució de determinats factors demogràfics, epidemiològics, socials i culturals fa preveure un escenari d'augment de les situacions de dependència i palesa la necessitat de replantejar el model d'atenció, sota la lògica d'impulsar la prevenció i la promoció de l'autonomia personal i de les capacitats, posant la persona en el centre de l'atenció. En aquesta línia, cal posar en valor, com en les consideracions de salut, l'informe del CTESC sobre la integració de l'atenció social i sanitària (2018).⁴¹

L'any 2019 és el segon any de funcionament de l'RGC, amb una partida pressupostària de 267,5 milions d'euros.

L'any 2019 és el segon any complet de funcionament de la renda garantida de ciutadania (en endavant, RGC), la qual es va posar en marxa el 15 de setembre del 2017. Aquesta prestació es configura com un dret subjectiu que garanteix uns ingressos mínims a les persones i famílies més vulnerables, per la qual cosa suposa un pas endavant en la lluita contra la pobresa en general i la pobresa infantil en particular.

És remarcable el compromís pressupostari que implica la implementació de l'RGC. Així, la despesa en pagaments d'aquesta prestació passa de 240,5 a 267,5 milions d'euros entre els anys 2018 i 2019. Pel que fa al nombre d'expedients, ha augmentat de 28.572 a 32.167 en el període esmentat. Respecte de la pensió mitjana, l'any 2019 se situa en els 725 euros, una mica per sota de la vigent l'any anterior (745 euros).

Es constata un nombre elevat de denegacions de la prestació.

⁴¹Vegeu CTESC (2018). *La integració de l'atenció social i sanitària*. Barcelona: Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya.

Pel que fa a les sol·licituds, des de l'entrada en vigor de la llei (15.09.2017) fins al 9.12.2019, se n'han rebut 92.051, de les quals 24.554 corresponen a l'any 2019. D'altra banda, durant el 2019 se n'han denegat 20.304. La causa més freqüent de denegació és la superació dels ingressos establerts a la llei.

Finalment, el CTEESC valora positivament el desplegament reglamentari de la llei ja entrat l'any 2020, mitjançant el Decret 55/2020, del 28 d'abril, atès que desenvolupa i concreta alguns aspectes de la llei necessaris per al millor funcionament i aplicació de la prestació. En concret, el CTEESC considera positiu el desenvolupament d'aquelles mesures que permeten una accessibilitat més gran a l'IRGC. En aquest sentit, es pot fer referència a la compatibilitat de la prestació amb el treball a temps complet esporàdic i amb ajuts socials de primera necessitat, així com la incorporació de les famílies nombroses dins dels col·lectius que poden fer compatible el treball a temps parcial amb l'IRGC, i que han estat iniciatives consensuades amb molts actors socials i econòmics al llarg de l'elaboració del reglament.

El CTEESC recomana l'actualització de l'IRSC, que roman congelat des del 2010.

El CTEESC constata que l'indicador de renda de suficiència (en endavant, IRSC) està congelat des de l'any 2010, en 569,12 euros. Això té un impacte important en les persones beneficiàries de prestacions i ajuts a Catalunya, atès que l'IRSC es crea com a referent per a la majoria d'aquestes prestacions, tant per al càlcul de la seva quantia com per a la diagnosi de situacions de vulnerabilitat econòmica que permeten accedir-hi.³

La congelació de l'IRSC des del 2010 ha suposat una pèrdua important de poder adquisitiu de les persones beneficiàries d'ajuts i prestacions vinculats a l'indicador esmentat, atesa l'evolució del cost de la vida al llarg d'aquests deu anys. A la vegada, l'increment de la bretxa entre l'IRSC i l'SMI (aquest darrer indicador ha passat dels 633,30 euros, l'any 2010, als 950 euros l'any 2020, mentre que l'IRSC s'ha mantingut constant en els 569,12 euros) té un efecte exclouent de potencials persones beneficiàries de prestacions i ajuts, atès que disminueix el nombre de persones que tenen uns ingressos inferiors a l'IRSC.

Davant de tot l'exposat, el CTEESC recomana que s'actualitzi l'IRSC en funció de l'evolució del cost de la vida des de l'any 2010 i fins a l'actualitat, a través de la corresponent llei de pressupostos, tal com estava previst a la Llei del 13/2006, del 27 de juliol.

La COVID-19 pot augmentar les desigualtats econòmiques i socials.

La crisi sanitària provocada per la COVID-19 a partir del març del 2020 ha provocat una important crisi econòmica i social que pot augmentar la desigualtat i la pobresa i arrossegar a l'exclusió social a moltes persones i famílies, especialment a les ja de per si més vulnerables.

És una realitat que el nivell socioeconòmic de les persones està relacionat amb el seu estat de salut, com s'ha comentat anteriorment. A la vegada, la població que parteix d'una situació de més vulnerabilitat és més susceptible de patir amb més virulència les conseqüències econòmiques i socials de la pandèmia. La crisi provocada per la COVID-19 ha provocat la pèrdua sobtada o la reducció dels ingressos en aquells sectors de la població ja de per si més vulnerables. En concret, es pot fer referència als casos amb una relació precària amb el mercat de treball, els quals no tenen accés als mecanismes de protecció social previstos en el nostre ordenament jurídic. En aquest sentit, la pandèmia ha fet aflorar les mancances i debilitats existents en el sistema de garantia d'ingressos, que afecten precisament aquelles persones i famílies més vulnerables, exacerbant encara més la pobresa i les desigualtats.

S'aprova l'ingrés mínim vital de caire permanent, que caldria reforçar temporalment en els casos de les persones vulnerables derivats de la COVID-19.

En aquest context, el CTESC valora positivament l'aprovació de l'ingrés mínim vital (en endavant, IMV), mitjançant el Reial decret llei 20/2020, del 29 de maig (convalidat pel Congrés dels Diputats el 10 de juny), com un avenç vers l'eradicació de les formes més severes de pobresa i de l'exclusió social, atès que garanteix per primera vegada en tot l'àmbit de l'Estat un nivell mínim d'ingressos a les persones i famílies en situació de vulnerabilitat econòmica.

La pròpia norma justifica la posada en marxa de l'IMV pels nivells elevats de desigualtat i de risc de pobresa que hi ha a Espanya i apunta que una de les causes d'aquesta situació és l'efecte redistributiu dèbil del conjunt de la intervenció de l'Estat. En concret, s'assenyala la debilitat del sistema de garantia d'ingressos. Pel que fa al paper de les rendes mínimes de les comunitats autònomes, tot i que han desenvolupat un paper molt rellevant en l'atenció de les persones en situació de vulnerabilitat, es tracta de models molt diferents entre si amb el resultat d'una heterogeneïtat significativa en l'accés de les persones en situació de necessitat, moltes de les quals continuen sense estar suficientment cobertes per l'Estat del benestar.

L'IMV té la seva base en l'article 41 de la CE i es configura com una prestació de la Seguretat Social de caràcter no contributiu. Amb l'objectiu d'evitar duplicitats, es preveu efectuar una reordenació del conjunt d'ajudes estatals. En aquest sentit, el propi Reial decret llei elimina la prestació per fill o menor a càrrec sense discapacitat o amb discapacitat igual o inferior al 33 per cent. Les famílies beneficiàries d'aquesta prestació passaran a percebre l'anomenada prestació transitòria d'IMV durant el 2020. A partir del 2021, continuaran rebent la nova prestació si s'acrediten els requisits per ser-ne persona beneficiària.

Pel que fa a la gestió de la prestació, l'INSS se'n farà càrrec a tot el territori de l'Estat i únicament està previst que les comunitats autònomes d'Euskadi i Navarra assumeixin les competències de l'INSS en el seu territori.

L'IMV es configura com un dret subjectiu en cas de vulnerabilitat econòmica i es percep mentre aquesta situació persisteix. Té com a objectiu permetre el trànsit d'una situació d'exclusió a una de participació en la societat i és per això que conté incentius per a l'ocupació i la inclusió.

L'IMV és compatible amb altres prestacions o ingressos (incloses les rendes del treball), la qual cosa significa que les persones que hi tinguin dret rebran la diferència entre els ingressos que perceben i la quantia de l'IMV que els correspongui. En concret, és compatible amb les rendes mínimes de les comunitats autònomes, així com amb les beques per a l'estudi i les ajudes per al pagament del lloguer. Per tant, l'IMV es configura com la darrera xarxa de protecció.

L'any 2020, la quantia de la prestació és de 461,5 euros en el cas d'una persona que viu sola (equivalent a l'import de la pensió no contributiva). A aquesta quantitat, cal sumar 139 euros per cada persona addicional que formi part de la unitat de convivència, sigui menor o adulta. A més, cal ressaltar que en cas de famílies monoparentals s'afegixen 100 euros a la prestació. Tot plegat tenint present que el topall màxim de l'IMV és de 1.015 euros.

L'acció protectora de la prestació s'articula segons si la persona beneficiària és individual o es tracta d'una unitat de convivència. Per determinar si es té dret a l'IMV, totes les persones (estiguin integrades o no en una unitat de convivència) han de complir una sèrie de condicions:

- En primer lloc, tenir residència legal i efectiva a Espanya de forma continuada i ininterrompuda almenys durant un any abans de la sol·licitud (excepte els menors incorporats a la unitat de convivència per naixement, adopció o guarda, les persones víctimes de tràfic d'éssers humans i d'explotació sexual i les dones víctimes de violència de gènere).
- En segon lloc, prèviament s'han d'haver sol·licitat les prestacions a les que es tinguin dret, excepte en el cas de les rendes mínimes en aquelles comunitats autònomes que les tinguin establertes

(seria el cas de l'RGCA Catalunya) i, en el cas de no treballar i ser major d'edat o menor emancipat, s'ha d'estar d'alta com a demandant d'ocupació.

- En tercer lloc, s'han de complir els requisits econòmics en matèria d'ingressos i patrimoni. Pel que fa als ingressos, han de ser inferiors (almenys en 10 euros) a la quantia que correspongui en cada cas en concepte d'IMV. Cal ressaltar que en el còmput d'ingressos queden excloses les rendes mínimes de les comunitats autònomes. Quant al patrimoni, no pot ser superior a tres vegades la quantia que correspon en concepte d'IMV (exclosa la residència habitual).

Es tindran en compte els ingressos i el patrimoni de tots els membres de la unitat de convivència de l'any 2019. Si no es compleixen els requisits amb les dades del 2019, es concedirà igualment la prestació si es satisfan les condicions l'any 2020, sempre que no s'estigui cobrant la prestació d'atur i que l'any 2019 no s'hagi superat el llindar de patrimoni i el 50 per cent del llindar de l'IMV.

En el cas de les persones individuals, han d'haver viscut de forma independent durant almenys tres anys i haver estat en situació d'alta en algun dels règims de la Seguretat Social durant almenys un any.

A partir del repàs de les característiques principals de la prestació, el CTESC identifica una sèrie de reptes a tenir en consideració amb vista a la seva implementació a Catalunya:

- Atès que s'estableix la compatibilitat de l'IMV amb les rendes mínimes autonòmiques i que aquestes rendes no computen com a ingrés pel que fa a l'accés a la nova prestació, caldrà articular l'encaix entre l'IMV i l'RGCA Catalunya per aconseguir l'eficiència adequada en l'objectiu de la lluita contra la pobresa i l'exclusió social. Això es fa especialment necessari tenint en compte que no està previst que la Generalitat assumeixi les competències de l'INSS en la gestió de la nova prestació a Catalunya.
- Pel que fa a les vies d'encaix entre ambdues rendes, cal tenir present la diferència de quanties (664 € l'RGCA i 461,5€ l'IMV, en el cas d'una persona sola), així com aquelles situacions que queden cobertes per una de les prestacions i no per l'altra. En concret, es pot fer referència al fet que l'IMV té en compte la situació econòmica de l'any anterior i ajorna la protecció a l'any següent, la qual cosa pot deixar desprotegides persones que es troben en situació de necessitat en el moment actual. En canvi, el període que té en compte l'RGCA per determinar la situació econòmica és com a mínim de dos mesos anteriors a la sol·licitud. Per tant, les situacions d'insuficiència d'ingressos de l'any en curs, com podria ser el casos derivats de la COVID-19, podrien continuar sent ateses per l'RGCA. Així mateix, l'RGCA podria atendre la població no coberta per l'IMV, com ara les persones sense llar.
- Així mateix, cal evitar la complexitat en la gestió de l'accés a la prestació a les persones potencialment beneficiàries, i més tenint en compte la seva situació de vulnerabilitat, per la qual cosa cal evitar dobles itineraris i posar a disposició d'aquestes persones finestretes úniques d'accés.
- En la mateixa línia, el CTESC vol posar de manifest que el fet que el Reial decret llei opti de forma preferent per la tramitació telemàtica pot dificultar l'accés a la prestació de les persones destinatàries més vulnerables, per la seva situació de pobresa extrema, la qual no els permet tenir accés a les eines que farien possible aquesta tramitació telemàtica.
- També caldrà articular els mecanismes de coordinació entre administracions per fer efectius els incentius a l'ocupació i a la inclusió entre les persones beneficiàries de l'IMV, atesa la distribució de competències en polítiques actives d'ocupació i inclusió social.

- Altrament, es considera que la quantia de la nova prestació estatal resulta limitada i que servirà bàsicament per fer front a les situacions de pobresa més severes. Aquest import baix de l'IMV afecta especialment aquelles comunitats autònomes amb un cost de la vida comparativament elevat. En aquest sentit, el CTESC considera que caldria tenir presents les diferències en el cost de la vida entre els diferents territoris de l'Estat, amb vista a definir la quantia del que es considera ingrés mínim vital, atès que no es poden cobrir les necessitats bàsiques en diferents parts de l'Estat amb un mateix import en concepte d'IMV. Alternativament, també es pot prendre en consideració la possibilitat de complementar les quanties de la prestació estatal a través de l'RGC. En aquest context, per tal de valorar l'accés a l'RGC, l'IMV es veuria com un ingrés més de la persona beneficiària.
- Una altra qüestió que el CTESC vol subratllar és que els requisits per ser persona beneficiària de l'IMV poden impedir l'accés a la prestació a persones en situació de vulnerabilitat. Així, requisits com el de disposar de domicili independent durant tres anys i estar en alta a la Seguretat Social durant 12 mesos poden deixar fora de la cobertura de l'IMV a una part de la població en situació d'especial necessitat.

Pel que fa a les consideracions relacionades amb l'**habitatge**, com s'ha comentat anteriorment, es remet a l'informe que està a punt de finalitzar el CTESC sobre el dret a l'habitatge, amb un capítol extens de consideracions i recomanacions.